

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

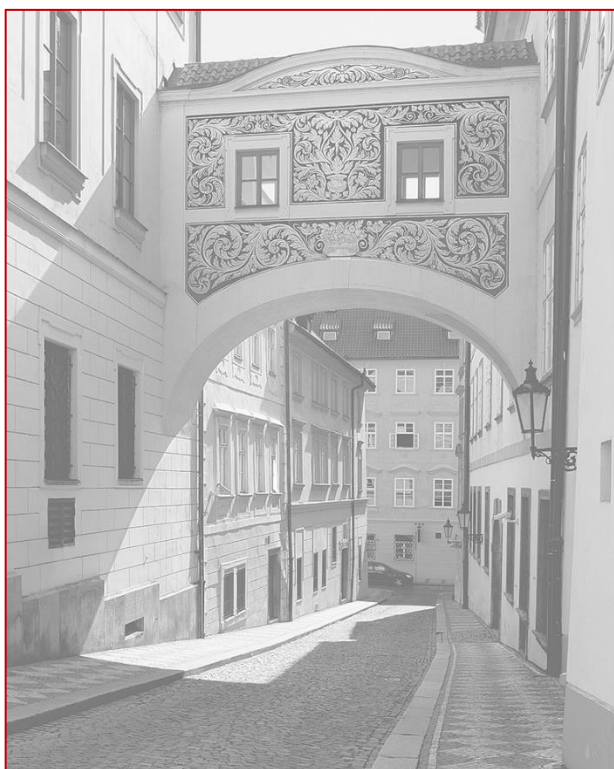
PARLAMENTNÍ
INSTITUT

PŘEHLED VNĚJŠÍ ČINNOSTI EU

Přehled vnější činnosti EU

EU a politika rozšíření

Hlavní body agendy SZBP EU

Přehled SZBP č. 8/2020

srpen 2020

autor: Klára Ibrahim

Obsah:

EU A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ 2

Parlamentní volby v Černé
Hoře 2

AGENDA SZBP EU A VNĚJŠÍ
ČINNOST 3

Prezidentské volby v Bělorusku3

Videokonference ministrů
zahraničních věcí EU 4

Východní Středomoří4

Bělorusko5

Libanon5

Zahraničněpolitická témata
v rámci videokonference
Evropské rady 6

Bělorusko6

Východní Středomoří6

Mali6

EU a politika rozšíření

Parlamentní volby v Černé Hoře

Dne 30. srpna 2020 se uskutečnily volby do jednokomorového parlamentu Černé Hory. Parlament Černé Hory má 81 členů a je volen na čtyřleté funkční období v jednom celostátním obvodu na základě poměrného volebního systému s využitím uzavřených kandidátních listin. Volební klauzule pro vstup do parlamentu představuje 3 % platných odevzdaných hlasů. Pro kandidátní listiny reprezentující národnostní menšiny, které nepředstavují více jak 15 % obyvatelstva Černé Hory, platí zvýhodňující pravidla. Dle těchto pravidel, pokud žádná z kandidátních listin reprezentující menšiny nedosáhne 3% prahové hodnoty, jsou všem kandidátním listinám, které reprezentují stejnou menšinu a které získaly alespoň 0,7 % hlasů přidělena společně až tři křesla na základě součtu jejich hlasů. Vedoucí kandidátní listina zastupující chorvatskou menšinu získává poslanecké křeslo za předpokladu, že obdržela alespoň 0,35 % procent hlasů.¹

Dle předběžných výsledků, zveřejněných Státní volební komisí Černé Hory, ve volbách zvítězila aliance vedená vládou Demokratickou stranou socialistů (DPS) prezidenta Mila Djukanoviče s 35,06 % hlasů (30 mandátů) následovaná koalicí Za budoucnost Černé Hory, podporující těsnější vztahy se Srbskem a Ruskem s 32,55 % hlasů (27 mandátů). Třetí stranou s nejvyšším počtem hlasů se stala proevropská koalice Alekse Bečice „Mír je náš národ“ s 12,53 % hlasů (10 mandátů). Koalice „Černá na bílé“ vedená Dritanem Abazovičem získala 5,53 % hlasů (4 mandáty), Sociální demokraté Ivana Brajoviče získali 4,01 % hlasů (3 mandáty), Sociálnědemokratická strana 3,14 % hlasů (3 mandáty). Ze stran reprezentujících menšiny získala Bosňácká strana 3,98 % hlasů (3 mandáty), koalice albánských stran Albánský seznam 1,58 % hlasů (1 mandát) a další albánská koalice „Jednomyslně“ 1,14 % hlasů (1 mandát).²

Dle hodnocení pozorovatelské mise OBSE/ODIHR měly volby kompetitivní charakter. Probíhaly v prostředí vysoce polarizovaném v otázkách církve a národní identity. Soutěžící političtí aktéři byli schopni prezentovat své názory a ideje, nicméně vládou strana disponovala neoprávněnou výhodou zneužitím administrativních a státních zdrojů a dominantním mediálním pokrytím. Nedostatek nezávislého pokrytí kampaní médii snížil kvalitu informací dostupných pro voliče. V otázce financování kampaní existují zákonné nedostatky, které umožňují obcházení pravidel pro provádění demokratických voleb. Volby proběhly celkově transparentně a efektivně, přestože Státní volební komise (SEC) řádně neplnila svou regulační úlohu. Omezení související s covid-19 omezovaly možnosti pořádání některých fyzických forem kampaní a zvyšovaly význam online dosahu. To však nebránilo vysoké účasti u voleb. Volební den byl řádný a proces byl obecně transparentní a dobře administrovaný.³

¹ International Election Observation Mission: Montenegro – Parliamentary Elections, 30 August 2020, Statement of Preliminary Findings and Conclusions. Osce.org [online], 30/08/2020 [cit. 2020-09-07]. Dostupné z: https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/462016_2.pdf.

² Privremene rezultate za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore. Dik.co.me [online], 31/08/2020 [cit. 2020-09-07]. Dostupné z: <https://dik.co.me/wp-content/uploads/2020/08/PRIVREMENI-REZULTATI-2020-za-sajt-1.pdf>.

³ International Election Observation Mission: Montenegro – Parliamentary Elections, 30 August 2020, Statement of Preliminary Findings and Conclusions. Osce.org [online], 30/08/2020 [cit. 2020-09-07]. Dostupné z: https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/462016_2.pdf.

Agenda SZBP EU a vnější činnost

Prezidentské volby v Bělorusku

Dne 9. srpna 2020 se uskutečnily přímé jednokolové prezidentské volby v Bělorusku, ve kterých dle oficiálních výsledků zveřejněných Ústřední volební komisí Běloruska zvítězil současný prezident Alexandr Lukašenko s 80,1 % hlasy. Kandidátka Svjatlana Cichanouská obdržela 10,12 % hlasů, Anna Kanapatská získala 1,68 % hlasů, Andrej Dmitrijevič získal 1,21 % a Sjarhej Čeračen získal 1,14 %. Voleb se zúčastnilo celkem 84,28 % oprávněných voličů.⁴ Alexandr Lukašenko působí ve funkci prezidenta od roku 1994, přičemž pouze jeho první zvolení proběhlo dle mezinárodních pozorovatelů v souladu s principy svobodných a spravedlivých voleb.

Již během volební kampaně došlo k rozsáhlé politické mobilizaci běloruských občanů ve prospěch svobodných voleb a demokracie. Mírová mobilizace společnosti se však setkala s tvrdými opatřeními vládního režimu cílenými na omezení svobody sdělovacích prostředků a shromažďování, jakož i se zadržováním pokojných demonstrantů, domácích pozorovatelů, novinářů a aktivistů. Dle OBSE/ODIHR bylo předvolební období poznamenáno jednoznačným zastrašováním politických aktivistů, včetně zadržování potenciálních kandidátů, stejně jako zjevným nedostatkem inkluze při registraci volebních kandidátů a vytváření volebních komisí.⁵ K předvolební situaci se vyjádřila i EU prostřednictvím vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josepa Borrell, který jménem EU apeloval na běloruské orgány, aby zaručily výkon úplných politických práv kandidátů, aby se vyhnuly použití síly proti pokojným demonstrantům, aby upustily od dalších zadržování volebních pozorovatelů, pokojných protestujících, kandidátů a členů jejich týmů a okamžitě propustily všechny aktivisty, obránce lidských práv, blogery a novináře zadržované z politických důvodů.⁶

Od roku 2001 se zároveň jednalo o první prezidentské volby v Bělorusku, jejichž průběh nebyl monitorován mezinárodní pozorovací misí OBSE/ODIHR. Nemožnost vypravit pozorovací misi na volby oznámil ředitel Úřadu OBSE pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) dne 15. července 2020 s odůvodněním, že OBSE nedostala, více jak dva měsíce po vyhlášení voleb, včasné pozvání, které by ODIHR umožnilo připravit pozorovací misi, zahájit pozorovací činnost a posoudit dodržování klíčových aspektů volebního procesu. Absence včasného pozvání v tak náročné situaci, jako je probíhající pandemie covid-19, dle OBSE odráží nedostatek odhodlání spolupracovat s volebními pozorovateli ODIHR v souladu se závazky členských států OBSE.⁷

Samotné volby, jejich výsledek i následné státní represe a násilné potlačování prodemokratických demonstrací se setkaly s negativní reakcí EU i OBSE. OBSE odsoudila rozsáhlé zatýkání pokojných demonstrantů v Bělorusku a násilné fyzické zásahy při povolebních demonstracích. Požadovala

⁴ Presidential election 2020 in Belarus -Belarus presidential election results finalized. Belarus.by [online], 14/08/2020 [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/belarus-presidential-election-results-finalized_i_0000117525.html.

⁵ ODIHR gravely concerned at situation in Belarus following presidential election. OSCE.org [online], 10/08/2020 [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/belarus/459664>.

⁶ Belarus: Statement by High Representative Josep Borrell ahead of the Presidential Elections. Eeeas.europa.eu [online], 07/08/2020 [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/83871/belarus-statement-high-representative-josep-borrell-ahead-presidential-elections_en.

⁷ ODIHR will not deploy election observation mission to Belarus due to lack of invitation. OSCE.org [online], 15/07/2020 [cit. 2020-09-03]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/elections/457309>.

okamžité propuštění všech osob, které byly nezákonně zadrženy, a zahájení okamžitého neustranného vyšetřování údajného porušování lidských práv. OBSE vyjádřila znepokojení ohledně zpráv o svévolných zatčeních a obviněních z mučení a jiných forem špatného zacházení ze strany běloruských úřadů, kdy zadržovaní měli být drženi v izolaci a byl jim odepřen přístup k lékařské péči a právnímu poradenství. Zvláštní znepokojení vyjádřil ODIHR ohledně hlášených případů sexuálního a genderově podmíněného násilí, včetně hrozeb znásilnění. Zároveň ODIHR vyslovil hlubokou lítost nad nedostatečnou odpovědí běloruských úřadů na věrohodné zprávy o rozsáhlých nesrovnalostech a nesprávném úředním postupu v průběhu voleb.⁸

EU prostřednictvím vysokého představitele prohlásila, že volby nebyly ani svobodné, ani spravedlivé a vyzvala běloruské orgány, aby okamžitě a bezpodmínečně propustily všechny občany zadržené během prodemokratických demonstrací. EU také připomněla, že od propuštění politických vězňů v roce 2015 se vztahy mezi EU a Běloruskem zlepšily, bez dalšího pokroku v oblasti lidských práv a právního státu se však vztahy mezi EU a Běloruskem mohou jen zhoršit. EU dále uvedla, že provede hloubkový přezkum vztahů EU s Běloruskem, což může mimo jiné zahrnovat přijetí konkrétních opatření proti osobám odpovědným za pozorované násilí, neoprávněné zatýkání a padělání volebních výsledků. Zároveň vyzvala běloruské politické vedení, aby zahájilo skutečný a inkluzivní dialog s širší společností, aby se zabránilo dalšímu násilí.⁹ Situaci v Bělorusku se následně věnovala i diskuze ministrů zahraničních věcí EU v rámci společné videokonference a i jednání evropských lídrů v rámci videokonference Evropské rady, na kterém se shodli na neformálních závěrech k Bělorusku zveřejněných v rámci závěrů předsedy Evropské rady dne 19. srpna 2020. Informace k jednotlivým jednáním jsou uvedeny níže v textu.

Videokonference ministrů zahraničních věcí EU

Dne 14. srpna 2020 se uskutečnilo zasedání Rady EU pro zahraniční věci (FAC) formou videokonference. Ministři diskutovali o stupňujícím se napětí v oblasti východního Středomoří, o situaci v Libanonu po ničivé explozi v Bejrútu, o situaci v Bělorusku v souvislosti s konáním prezidentských voleb a zmínili i aktuální vývoj ve Venezuele a Bolívii.

Východní Středomoří

K otázce východního Středomoří, kde dochází ke zhoršení bezpečnostní situace v souvislosti s těžebními aktivitami Turecka v řeckých a kyperských teritoriálních vodách, ministři opět potvrdili plnou solidaritu s Kyprem a Řeckem a zopakovali, že je třeba respektovat svrchovaná práva členských států EU. Shodli se na tom, že zcela zásadní v tomto ohledu je urychlené zklidnění situace ze strany Turecka. V návaznosti na červencové zasedání Rady FAC ministři opětovně vyjádřili svou podporu vysokému představiteli EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ve vyjednávání a obnovení dialogu s Tureckem a podpořili ho i v přípravě možných opatření v případě, že by ke zmírnění napětí nedošlo.¹⁰

⁸ OSCE/ODIHR alarmed by increasing threats to human rights in Belarus following presidential election. OSCE.org [online], 19/08/2020 [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/460693>.

⁹ Belarus: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union on the presidential elections. Consilium.europa.eu [online] 11/08/2020 [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/08/11/belarus-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-presidential-elections/>.

¹⁰ Video conference of Foreign Affairs Ministers: Main outcomes. Eeas.europa.eu [online], 14/08/2020 [cit. 2020-08-02]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/84103/video-conference-foreign-affairs-ministers-main-outcomes_cs.

Bělorusko

V rámci jednání o Bělorusku ministři v souvislosti se situací po tamních prezidentských volbách vyzvali běloruské orgány, aby zastavily nepřiměřené a nepřijatelné násilí vůči pokojným demonstrantům a propustily zadržené osoby a jednoznačně vyjádřili podporu běloruskému obyvatelstvu v jeho touze po demokratické změně. Zopakovali, že volby nebyly ani svobodné ani spravedlivé a EU považuje jejich výsledky, které předložila běloruská ústřední volební komise, za zfalšované, a proto je neuznává. EU také předloží běloruským orgánům návrh na podporu ze strany EU při navazování a usnadňování dialogu mezi politickými orgány, opozicí a širší společností. Ministři se také dohodli, že se na svém neformálním setkání na konci srpna vrátí k přezkumu vztahů EU a Běloruska a začnou okamžitě pracovat na doplnění stávajícího seznamu sankcí vztahujícího se na Bělorusko.¹¹

Libanon

Ministři zhodnotili situaci v Libanonu po ničivé explozi v přístavu v Bejrútu dne 4. srpna 2020. Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell a komisař pro sousedství a rozšíření Olivér Várhelyi informovali ministry o poskytnutí okamžité pomoci a úsilí EU v pomoci Libanonu a poděkovali Francii za rychlé zorganizování, společně s OSN, mezinárodní dárcovské konference na podporu libanonských obyvatel. Dárcovská konference se uskutečnila 9. srpna a její výtěžek činil přibližně 253 milionů eur. Ministři zdůraznili potřebu důkladného dohledu nad poskytnutou pomocí a zajištění, aby pomoc byla poskytována přímo těm, kdo ji potřebují. Rovněž vzali na vědomí spolupráci EU, Světové banky a OSN na vypracování posouzení dalších potřeb pomoci v době po katastrofě.

V souvislosti s nedávným politickým vývojem, kdy v návaznosti na explozi rezignovala dne 10. srpna libanonská vláda, ministři znovu zdůraznili potřebu Libanonu mít schopnou, reprezentativní a odpovědnou vládu, která bude plnit důvěryhodný program reform, včetně řádné správy věcí veřejných, odpovědnosti a transparentnosti. Ministři znovu zdůraznili, že je nutné, aby libanonské orgány naléhavě řešily hospodářskou a sociální krizi a obnovily důvěru prostřednictvím dohody s Mezinárodním měnovým fondem (IMF). Libanonské orgány musí rovněž zajistit nezávislé a důvěryhodné vyšetřování výbuchu.¹²

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

Zahraničněpolitická témata v rámci videokonference Evropské rady

Dne 19. srpna 2020 se uskutečnilo setkání členů Evropské rady prostřednictvím videokonference. Hlavním tématem jednání byla situace v Bělorusku po prezidentských volbách konaných dne 9. srpna 2020. Vedoucí představitelé EU se rovněž zabývali vývojem ve východním Středomoří a v Mali. V diskutovaných otázkách se shodli na konkrétních bodech společného postoje, jež jsou obsahem **závěrů předsedy Evropské rady** vydaných v návaznosti na videokonferenci.¹³

Bělorusko

Členové Evropské rady se shodli, že prezidentské volby v Bělorusku konané dne 9. srpna nebyly ani svobodné ani spravedlivé, a proto jejich výsledky EU neuznává. Členové Evropské rady vyjadřují svou jednoznačnou solidaritu s běloruským lidem v jeho touze po uplatňování základních demokratických práv a odsuzují nepřiměřené a nepřijatelné násilí proti pokojným demonstrantům ze strany státních orgánů. Zdůrazňují, že násilí musí být zabráněno a všechny nezákonně zadržované osoby musejí být okamžitě a bezpodmínečně propuštěny. Zástupci občanské společnosti a opozice zapojení do diskusí o politické transformaci musejí být chráněni před svévolným zatýkáním a násilím. EU také očekává, že všechna údajná porušení práv budou úplně a transparentně prošetřena.

V souvislosti s prezidentskými volbami a následnou represí ze strany běloruských orgánů EU zanedlouho uvalí sankce na celou řadu osob odpovědných za násilí, represe a falšování výsledků voleb.

Členové Evropské rady budou i nadále situaci pozorně sledovat a jsou připraveni přispět k úsilí o mírové ukončení krize. EU plně podporuje návrhy OBSE na dialog v Bělorusku a je připravena poskytnout pomoc při jejich prosazování.

Východní Středomoří

Členové Evropské rady sledují se stále většími obavami rostoucí napětí ve východním Středomoří v souvislosti s aktivitami Turecka a zdůrazňují, že je naléhavě nutné dosáhnout jeho zmírnění. V této souvislosti vyjadřují plnou solidaritu s Řeckem a Kyprem a opětovně připomínají a potvrzují své předchozí závěry o protiprávních vrtných činnostech. Členové Evropské rady se dohodli, že se k těmto otázkám znovu vrátí na zářijovém zasedání.

Mali

V souvislosti s událostmi v Mali, kde skupina armádních důstojníků svrhla malijského prezidenta Ibrahima Keita a následně došlo i k rozpuštění parlamentu, se členové Evropské rady shodli na tom, že tato situace vyvolává mimořádné znepokojení a mohla by vést k destabilizaci celého regionu a k narušení boje proti terorismu. EU proto vyzývá k okamžitému propuštění vězňů a obnovení právního státu. EU bude svou činnost v této otázce plně koordinovat s africkými a mezinárodními partnery a podporuje Hospodářské společenství států západní Afriky (ECOWAS) v úsilí o nalezení řešení, jež bude v souladu s tužbami malijského lidu.

¹³ Závěry předsedy Evropské rady v návaznosti na videokonferenci členů Evropské rady, 19. srpna 2020. Consilium.europa.eu [online], 19/08/2020 [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/08/19/conclusions-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-of-the-members-of-the-european-council-on-19-august-2020/>.

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: Přehled SZBP EU
Název: Přehled vnější činnosti EU; EU a politika rozšíření; Hlavní body agendy SZBP EU	Typ edice: online, ISSN 2533-4263 URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=2
Autoři: Ibrahim, K.	První vydání edice: leden 2005
Číslo: Přehled SZBP č. 8/2020	Frekvence vydání edice: měsíčně
Datum: srpen 2020	Zaměření: přehledy Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU
Klíčová slova: Černá Hora; Bělorusko; FAC; Turecko; Libanon; Mali; Evropská rada; SZBP.	Jazyk: CZ Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Klára Ibrahim (SZBP), tel. 2241, email: ibrahimk@psp.cz

Martin Kuta (SBOP), tel. 2305, email: kutam@psp.cz